

FRÁSÖGN

af vorkfundi NATO-þingsins í Búdapest 15.–18. maí 2015

Árlegur vorkfundur NATO-þingsins var haldinn í Búdapest dagana 15.–18. maí sl. Af hálfu Íslandsdeildar NATO-þingsins sótti fundinn Þórunn Egilsdóttir, formaður, Össur Skarphéðinsson, varaformaður, og Birgir Ármannsson, auk Örnú Gerðar Bang ritara. Á vorkfundum NATO-þingsins vinna málefna nefndir skýrslur og eiga fundi með fulltrúum ríkisstjórna, alþjóðastofnana og sérfræðingum. Þá er þingfundur haldinn þar sem fjallað er um þau mál sem hæst ber í alþjóðlegri öryggis- og varnarmálaumræðu. Helstu umræðuefni fundarins voru ástandið í Úkraínu, kólnandi samskipti NATO og Rússlands, málefni Afganistans í ljósi brotthvarfs heraflla NATO frá landinu á síðasta ári og hryðjuverkaógnin auk þess sem málefni norðurslóða voru rædd. Um 270 þingmenn sóttu fundinn frá 28 aðildarríkjum.

Á fundi stjórnarnefndar NATO-þingsins var m.a. tekin ákvörðun um starfsemi og helstu viðfangsefni NATO-þingsins seinni hluta árs 2015. Afganistan hefur verið stærsta verkefni NATO undanfarin ár og verður áfram mikilvægt viðfangsefni þótt þáttaskil hafi átt sér stað í árslok 2014 með yfirfærslu öryggismála til Afgana. Michael Turner, forseti NATO-þingsins, gerði jafnframt grein fyrir samskiptum sínum við rússneska þingið en á síðasta fundi stjórnarnefndarinnar sem haldinn var í London í mars sl. voru nefndarmenn sammála um að halda samskiptum við Rússa óbreyttum í samræmi við ákvörðun stjórnarnefndarfundar þingsins í Riga 2014 þar sem nefndarmenn kusu einróma með því að Rússar misstu stöðu sína sem aukaaðildarríki að NATO-þinginu eftir innlimun þeirra á Krímskaga. Þá sagði hann mikilvægt að Úkraína hafi frelsi til að velja sína leið í stjórnámum án þrýstings frá Rússum.

Stjórnmalanefnd fjallaði um þrjár skýrslur. Sú fyrsta fjallar um Rússland og öryggismál, önnur um samstarfsaðila NATO og þriðja um óstöðugleika í löndunum við Austur-Miðjarðarhaf. Þar kom fram að átökin í Sýrlandi, Írak og Líbíu og vaxandi styrkur Daesh valda víðtækum öryggisógnum í Miðausturlöndum og muni krefjast hernaðarlegra og stjórnmalalegra viðbragða auk aðstoðar frá hjálparstofnunum til að ná fram stöðugleika. Vísinda- og tækninefnd ræddi um tæknivæðingu heraflla Rússlands, loftslagsbreytingar, alþjóðlegt öryggi, loftslagsráðstefnu Sameinuðu þjóðanna í París 2015 auk skýrslu um norðurslóðir.

Þórunn Egilsdóttir tók þátt í umræðum nefndarinnar um málefni norðurslóða og lýsti yfir ánægju með að nefndin sýni málefnum norðurslóða áhuga. Hún sagði ljóst að mikilvægi norðurslóða væri vaxandi í landfræðilegu og efnahagslegu tilliti. Hafis á svæðinu sé í rénun en slíkar breytingar hafi gríðarleg áhrif á hefðbundin lífsviðurværi heimamanna. Auk þess sem ný tækifæri væru að opnast varðandi siglingar, viðskipti, ferðaþjónustu og fiskveiðar á norðurslóðum. Hún lagði áherslu á að NATO sé meðvitað um þróun umhverfis-, efnahags- og stjórnmalá á svæðinu. Þá sé stuðningur við þær alþjóðastofnanir sem eru nú þegar til staðar á svæðinu mikilvægur og nefndi hún Norðurskautsráðið í því sambandi. Samvinna ætti að vera í forgrunni á svæðinu og eins og hingað til væri mikilvægt að samstarf við Rússa færi friðsamlega fram. Jafnframt sagði Þórunn mikilvægt að NATO mótaði sér stefnu varðandi málefni norðurslóða, ekki síst í ljósi aukinnar viðveru Rússa og breytinga í landfræðipólítík á svæðinu.

Efnahagsnefnd NATO-þingsins fjallaði í skýrslum sínum um viðskiptaþvinganir gegn Rússum, áhrif þeirra og kostnað, fjármögnun hryðjuverkastarfsemi og ástand efnahagsmála í Úkraínu og horfur fyrir framtíðarþróun. Össur Skarphéðinsson, varaformaður annarrar undirnefndar efnahagsnefndarinnar, tók þátt í umræðum. Hann kvað erfitt að túlka gögn sem lægju fyrir nefndinni um viðskiptaþvinganir Vesturlanda öðruvísi en svo að þær skiptu afar litlu máli fyrir efnahagslega þróun Rússa. Miklir erfiðleikar blöstu við í hagkerfi þeirra sem líklegt væri að færu versnandi undir lok árs en upplýsingar nefndarinnar bentu eindregið til að þeir erfiðleikar stöfuðu nær eingöngu af verðfalli af olíu sem rekja mætti til Sádi-Arabíu. Þó efnahagsþvinganirnar hefðu að sönnu táknað gildi fyrir samstöðu Vesturlanda gegn háttsemi

Rússa í Krím og Austur-Úkraínu hefðu þær því sem næst engin áhrif á þróun efnahagskerfisins. Vesturlönd ættu því að beita harðari aðgerðum, eins og að meina þeim aðgang að SWIFT bankamiðlunarkerfinu sem hefði reynst áhrifaríkasta þvingunaraðgerðin gagnvart Íran. Össur lýsti jafnframt þeirri skoðun að beitingu þvingunaraðgerða ætti jafnan að fylgja skýr markmið, og við hvaða aðstæður þeim yrði aflétt. Sú væri ekki raunin varðandi aðgerðirnar gagnvart Rússum. Taldi hann óraunhæft að samningar næðust í bráð sem breyttu stöðu Krím, en öðru máli gegndi um Donbass-svæðið. Taldi Össur að skilgreina ætti og beita viðskiptaþvingunum út frá háttsemi Rússa í austurhlutanum, og ákvarða út frá henni hvort herða ætti eða lina aðgerðir. Slík nálgun fæli í sér að „frysta“ deiluna um Krím en freista þess að koma í veg fyrir harðari aðgerðir Rússa í austurhlutanum. Það gæfi Úkraínu tóm til að vinna að innanlandsfriði og efnahagslegri uppbyggingu í samstarfi við Vesturlönd og koma í veg fyrir efnahagskreppu.

Í umræðum um stöðu Úkraínu sagði Össur að mestu skipti að koma efnahag landsins aftur á fætur. Hann gagnrýndi hversu lítil efnahagsaðstoð ESB væri til landsins og sagði ömurlegt að hún hrykki hvorki til að tryggja að Úkraína sigldi úr gjaldeyrisskortu yfirstandandi árs né næstu fjögurra ára miðað við fyrirliggjandi upplýsingar. Hann benti á að Kínverjar stæðu sig mun betur, en í nýlegri för nefndarinnar til Washington hefði komið fram að Kína væri að fjárfesta fyrir 20 milljarða dollara í Úkraínu á næstu árum. Hann vísaði til bandarískra sérfræðinga um málefni Úkraínu, sem nefndin hitti, sem hefðu talið að gjaldmiðlaskiptasamningur milli ESB og Úkraínu væri besta leiðin til að tryggja að ekki kæmi til greiðslufalls og efnahagskreppu. Þeir hefðu jafnframt talið að til væru tryggar leiðir til að búa svo um að spilltir stjórnámamenn gætu ekki hagnast á slíkri aðstoð. Lagði hann til að nefndin reifaði þennan möguleika í lokagerð skýrslu sinnar.

Þá fjallaði varnar- og öryggismálanefnd NATO-þingsins um þrjár skýrslur á fundi sínum. Sú fyrsta fjallaði um blandaðan hernað og þær áskoranir sem blasa við NATO, önnur um styrkingu samstarfs yfir Atlantshaf og þriðja um viðbragðsáætlun NATO í ljósi nýrra ógna. Nefnd um borgaralegt öryggi ræddi um áskoranir sem fylgja því að takast á við hryðjuverkastarfsemi sem skipulögð er frá grunni í Vesturlöndum, baráttuna við áróðursárásir gegn vestrænum samfélögum og umbreytingar í Afganistan og áhrif þeirra í Mið-Asíu. Í skýrslunni er lögð áhersla á að Afganistan þarfnist langtíma alþjóðlegs stuðnings til að fjármagna og þjálfa heraflo, þróa hagkerfið og styðja við bætta stjórnhætti í landinu.

Hinn eiginlegi þingfundur NATO-þingsins fór fram 18. maí sl. þar sem tignargestir fluttu ávörp og svöruðu spurningum fundarmanna. Meðal þeirra sem fluttu erindi voru Michael Turner, forseti NATO-þingsins, László Kövér, forseti ungverska þingsins, Zsolt Semjén, varaforsætisráðherra Ungverjalands, Alexander Vershbow, aðstoðarframkvæmdastjóri NATO, og David Usupashvili, forseti georgíska þingsins. Forseti NATO-þingsins setti fundinn og ræddi m.a. ástandið í Úkraínu og mikilvægi þess að NATO auki stuðning sinn við úkraínsk stjórnvöld. Hann sagði Rússa ógna gildum Vesturlanda og öryggi með ófyrirleitni og endurskoðunarstefnu sinni. Einnig sé þörf á að beina sjónum að ástandinu í Miðausturlöndum og Norður-Afríku, ekki síst átökunum í Sýrlandi, Írak og Líbíu sem hafa hrundið af stað öldu innflytjanda til nágrannasvæða og Evrópu. Í ávarpi sínu sagði Alexander Vershbow, aðstoðarframkvæmdastjóri NATO, stefnu bandalagsins um opnun fyrir ný aðildarríki (e. open door policy) enn vera öflugt verkfæri til að stuðla að Evrópu sem er óskipt, frjálst og friðsæl. Þá sé NATO opið fyrir Úkraínu ef það óskar eftir aðild, uppfyllir kröfur og aðhyllist meginreglur bandalagsríkjanna.

Þingfundurinn samþykkti yfirlýsingu að frumkvæði ungversku landsdeildarinnar um stækkun NATO og lagði áherslu á mikilvægi og eftirfylgni við stefnu bandalagsins um opnun fyrir ný aðildarríki (e. open door policy). Í yfirlýsingunni hvetur þingið NATO til að halda möguleikum opnum fyrir umsóknarríkin Bosníu og Hersegóvínu, Georgíu og fyrrum júgóslavneska lýðveldið Makedóníu og taka ákvörðun fyrir lok árs hvort bjóða eigi Svartfjallalandi aðild. Ársfundur NATO-þingsins fer fram í Stavanger 9.–12. október nk. Frekari upplýsingar fást hjá ritara Íslandsdeildar og á vefsvæðinu www.nato-pa.int.

